

**NUSIKALTIMŲ AUKŲ SOCIALINĖS
IR TEISINĖS
APSAUGOS PROGRAMA**

**Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro
2005 metų viktimologinis tyrimas**

**„Lietuvos gyventojų faktinė nusikalstamų veikų patirtis
2004 metais“**

**VILNIUS
2005**

I. TYRIMO METODIKA

Viešosios nuomonės ir rinkos tyrimų bendrovė "Spinter tyrimai" 2005 metų birželio 6 – 15 dienomis atliko šalies gyventojų tyrimą Omnibus metodu.

1.1 Tyrimo tikslas

Nustatyti bendrąjį viktimizacijos procesų lygį Lietuvoje.

1.2 Tyrimo metodas

Apklausa – *standartizuotas interviu*, naudojant standartizuotą su Užsakovu suderintą klausimyną (žr. priedus). Standartizuotą interviu atlieka profesionalus apklausėjas. Jis veda pokalbį su respondentu pagal parengtus klausimus, atsakymus fiksuodamas klausimyne.

1.3 Tyrimo lokacija

Visa šalies teritorija. Iš viso 105 atrankiniai taškai, išdėstyti taip, kad reprezentuotų visus šalies regionus.

1.4 Tikslinė grupė

Apklausoje dalyvavo šalies gyventojai nuo 15 iki 75 m.

1.5 Tyrimo imtis

Tyrimo metu buvo apklausta 1003 respondentai.

1.6 Atranka

Tyrimo metu naudotas *daugiapakopės stratifikuotos tikimybinės atrankos* metodas. Šis atrankos metodas užtikrina duomenų reprezentatyvumą, t.y. kiekvienas šalies namų ūkis turi vienodas galimybes būti apklaustu ir atrankinė visuma pagal tikslinius kriterijus atitinka generalinę visumą.

Tyrimo rezultatai reprezentuoja šalies gyventojų nuo 15 iki 75 metų nuomonės ir vertinimus.

1.7 Statistinė duomenų paklaida

Atrankiniuose kiekybiniuose tyrimuose visada išlieka statistinės paklaidos tikimybė, į kurią būtina atsižvelgti interpretuojant duomenis. Esant 1000 respondentų imčiai bendrųjų duomenų pasiskirstymų maksimali galima paklaida 3,1%. Pvz.: Jeigu apklausus 1000 respondentų gavome, kad 15,8% apklaustųjų 2004 - aisiais metais yra nukentėję nuo kokios nors nusikalstamos veikos, tai yra 95 proc. tikimybė, kad tikroji reikšmė yra tarp 13,5 ir 18,1 proc.

1.8 Duomenų analizė

Duomenų analizė buvo atliekama, naudojant SPSS/PC programinę įrangą.

Ataskaitoje pateikiami bendrieji atsakymų pasiskirstymai (dažniai, procentai), pasiskirstymai pagal socialines-demografines charakteristikas bei kitus tikslinius parametrus.

1.9 Respondentų socialinės-demografinės charakteristikos (proc.)

II. TYRIMO REZULTATAI

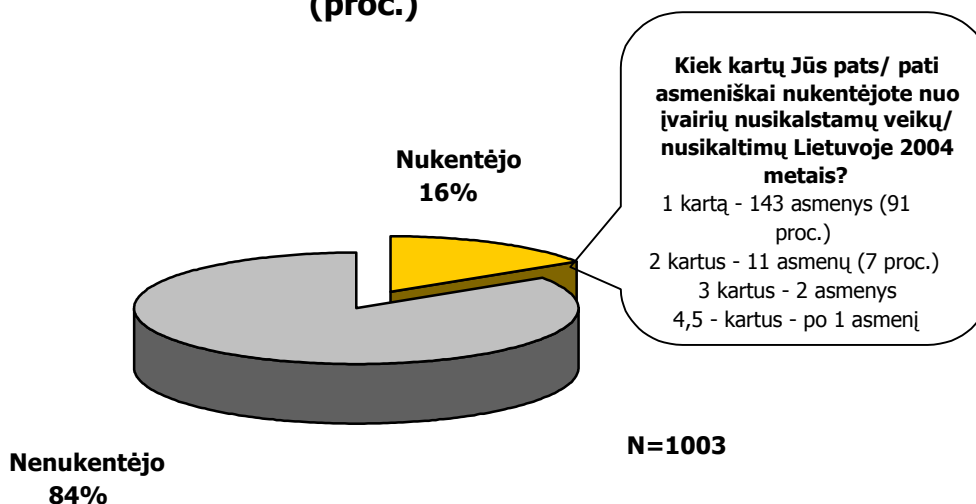
Nusikalstamų veikų faktinė patirtis

Nuo įvairių nusikalstamų veikų 2004 metais teigė nukentėję 16 proc. apklaustųjų (lentelė 1.2, pav.1). Dauguma (91 proc.) nukentėjusiųjų tapo vieno nusikaltimo auka (lentelė 1.3). Vidutinis nusikalstamų įvykių skaičius, tenkantis vienam nukentėjusiajam – 1,14.

Nuo įvairių nusikalstamų veikų nukentėję dažniau nurodė respondentai su aukštesniu išsimokslinimu. Daugiau statistiškai reikšmingų skirtumų pagal socialines demografines charakteristikas nėra.

Pav.1.

Ar Jūs pats/ pati asmeniškai nukentėjote nuo įvairių nusikalstamų veikų/ nusikaltimų Lietuvoje 2004 metais? (proc.)

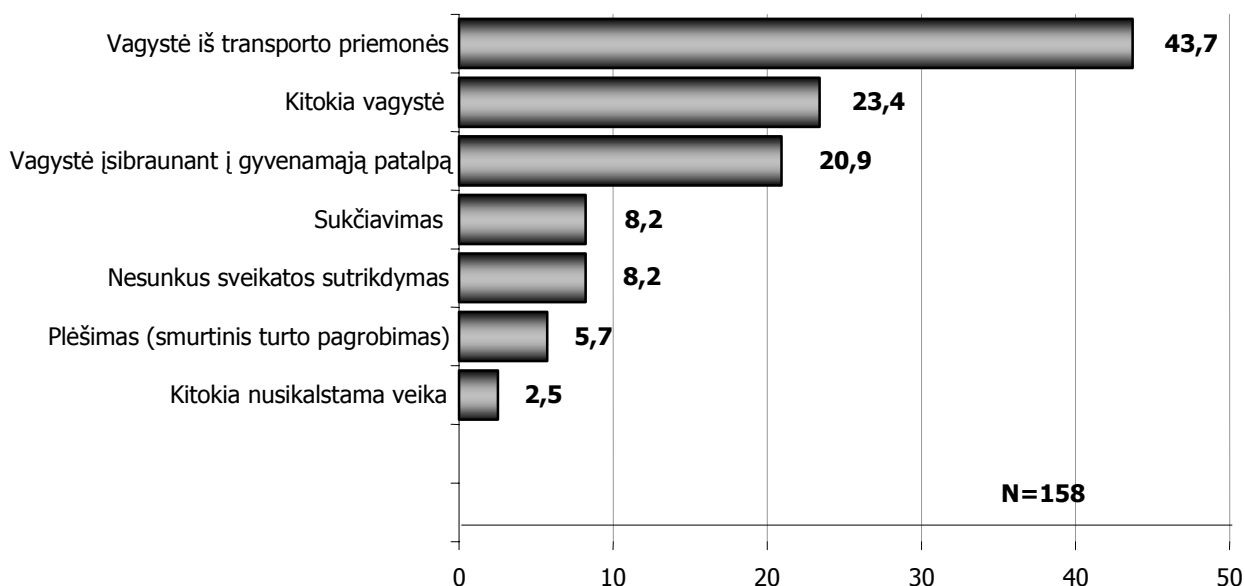

Dažniausiai pasitaikiusi nusikalstama veika – vagystė iš transporto priemonių (ją nurodė net 44 proc. nukentėjusiųjų), antroje vietoje – kitokia vagystė (23 proc.), trečioje – vagystė įsibraunant į gyvenamąją patalpą (21 proc.). Kitų nusikalstamų veikų patirtis ženkliai mažesnė – sukčiavimas ir nesunkus kūno sveikatos sutrikdymas – po 8 proc., plėšimas – 6 proc. (lentelė 2, pav.2).

Su vagystėmis iš transporto priemonių dažniau teigė susidūrę vyrai, jaunesnio vidutinio amžiaus (25 – 45 m.) respondentai, moterys dažniau minėjo vagystę įsibraunant į gyvenamąją patalpą, kitokią vagystę.

Pav.2.

Nuo kurios/-ių nusikalstamos/-amų veikos/-ų Jūs nukentėjote Lietuvoje 2004 metais? (proc.)

Toliau detaliau apžvelgsime atskirų nusikalstamų veikų patirtį ir jų aplinkybes. Dėl mažo analizuojamų atvejų skaičiaus (bendras nukentėjusiųjų nuo nusikaltimų 2004 m. respondentų skaičius (N=158) skaidosi į dar mažesnes imtis pagal atskiras nusikaltimų rūšis, pav.3 – pav.9), detalesnė įvykių aplinkybių analizė yra labiau apžvalginio pobūdžio, statistinio reikšmingumo kriterijai jai negali būti taikomi.

Vagystė įsibraunant į gyvenamąją patalpą

Įvykio vieta dažniau įvardinta miestas apskritai arba namai (namas/ butas), absoliuti dauguma respondentų akcentavo patirtą turtinę žalą, kurios įvertinimo vidurkis – 1688 Lt. Respondentai nurodė, jog nukentėjo nuo nepažįstamų, dauguma apie įvykį pranešė teisėsaugos institucijoms ir buvo pripažinti nukentėjusiais, kas trečias nurodė, jog ikiteisminis tyrimas pradėtas, analogiška dalis – nutrauktas.

Dėl mažo analizuojamų atvejų skaičiaus detalesnė analizė pagal socialines – demografines charakteristikas nėra prasminga.

Vagystė iš transporto priemonės

Įvykio vieta dažniausiai įvardintas miestas apskritai, patirtos turtinės žalos vidurkis 344 Lt. Tyrimo dalyviai nukentėjo nuo nepažįstamų, keturi iš penkių pranešė teisėsaugos institucijoms, analogiška dalis pranešusiųjų buvo pripažinta nukentėjusiais, du trečdaliai nurodė, jog ikiteisminis tyrimas nutrauktas.

Kitokia vagystė

Daugiausiai susidūrusių su „kitokios vagystės“ atveju nurodė jos metu netekę mobilaus telefono, pinigines, dokumentų, keletas respondentų įvardijo daiktų vagystę iš sandėliuko, garažo.

Vagystės vietomis įvardinta miestas apskritai, viešasis transportas, gatvė, darbovietė, patirta turtinė žala respondentų vidutiniškai įvertinta 497 Lt., žala patirta iš nepažįstamųjų. Du trečdaliai susidūrusių su vagystėmis pranešė teisėsaugos institucijoms, vos daugiau nei pusė

pranešusiųjų buvo pripažinti nukentėjusiais, dviem trečdaliais atvejų ikiteisminis tyrimas nutrauktas.

Sukčiavimas

Sukčiavimo atvejų vieta dažniau įvardinta miestas apskrity. Dauguma akcentuoja patirtą turtinę žalą, pora respondentų nurodė psichologinę prievartą. Turtinės žalos dydžio vidurkis 174 Lt., nukentėta dažniausiai nuo nepažįstamojo. Sukčiavimo atveju į teisėsaugos institucijas kreipėsi tik trečdalis nukentėjusiųjų.

Plėšimas

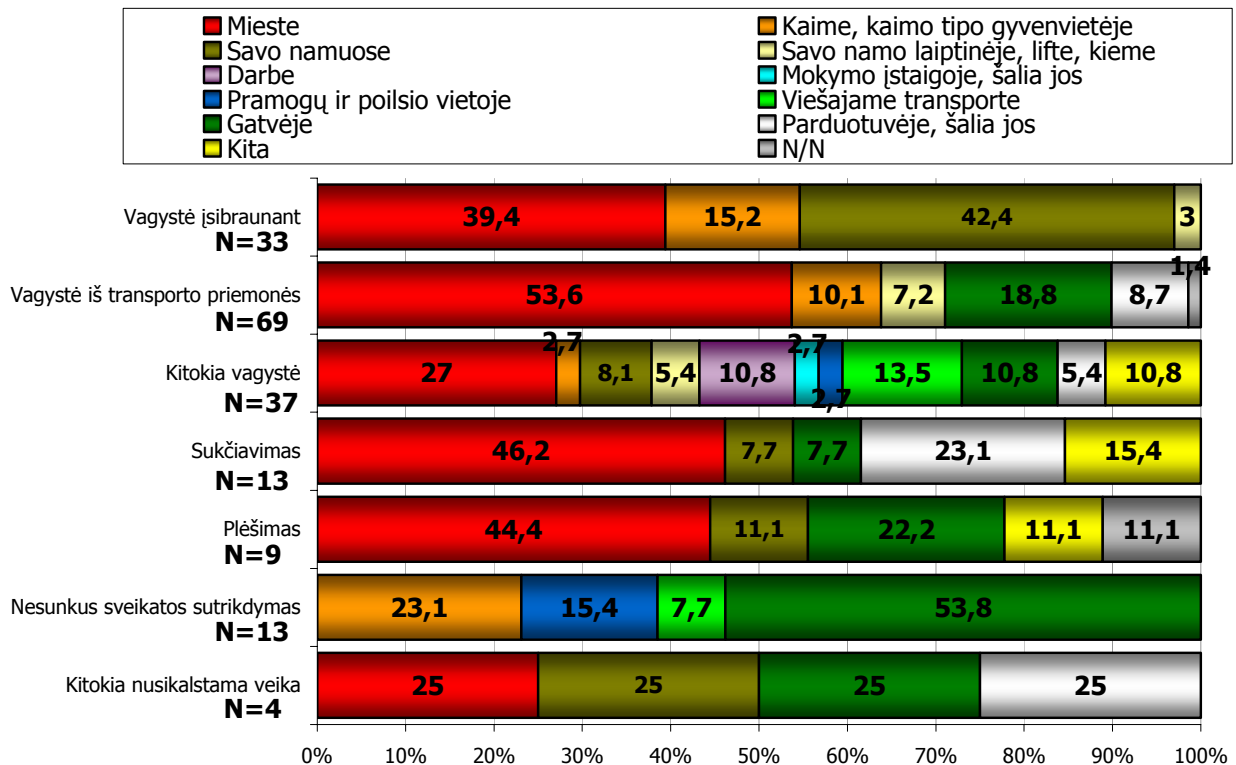
Plėšimo atvejais įvykio vieta dažniau nurodytas miestas apskrity, respondentai daugiau pabrėžė patirtą turtinę žalą (patirtos žalos vidurkis 350 Lt.), pora nurodė fizinę prievartą, vienas – psichologinę. Tyrimo dalyviai teigė nukentėję nuo nepažįstamų, dauguma pranešė teisėsaugos institucijoms ir buvo pripažinti nukentėjusiais. Dauguma atvejų ikiteisminis tyrimas nutrauktas.

Nesunkus sveikatos sutrikdymas

Pusė nagrinėjamų atvejų įvyko tiesiog gatvėje, trejetas kaimo vietovėje, dažniausiai tyrimo dalyviai nurodė patyrę fizinį smurtą nuo nepažįstamojo. Pusė nukentėjusiųjų teigė kreipėsi į teisėsaugos institucijas, analogiška dalis buvo pripažinti nukentėjusiais.

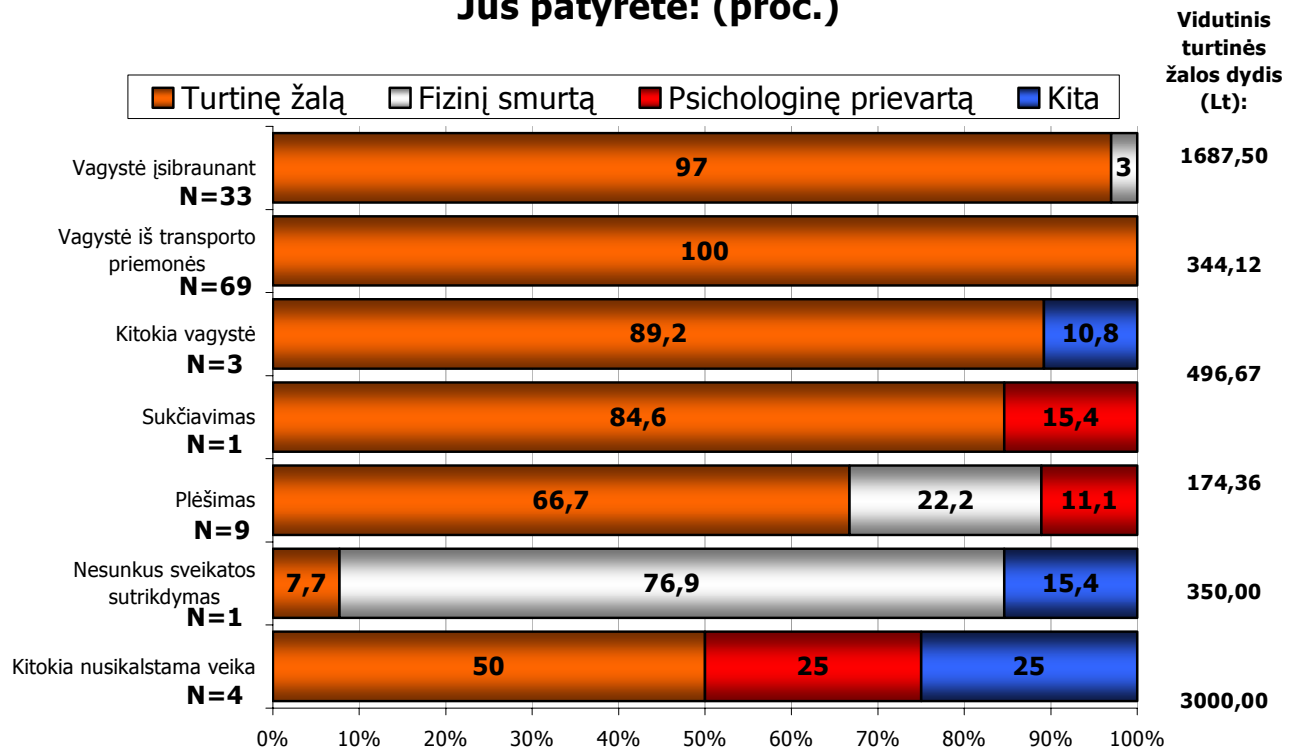
Pav.3.

Įvykio vieta (proc.)

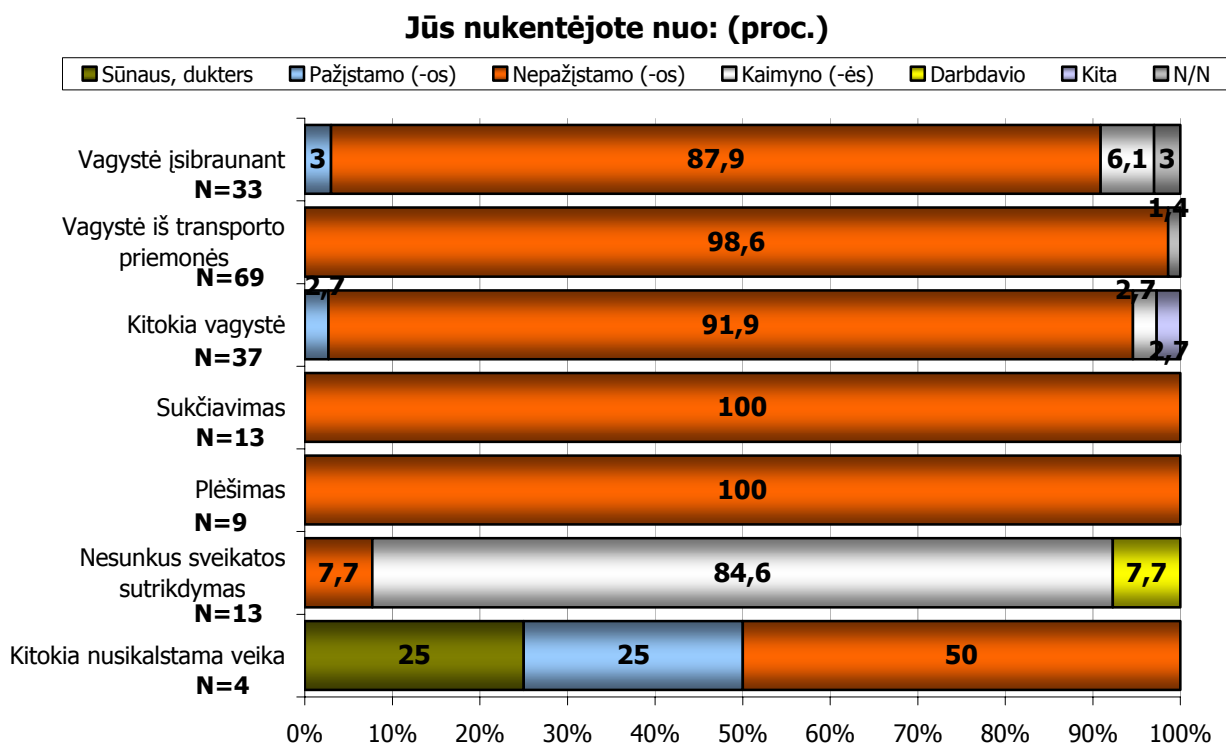

Pav.4.

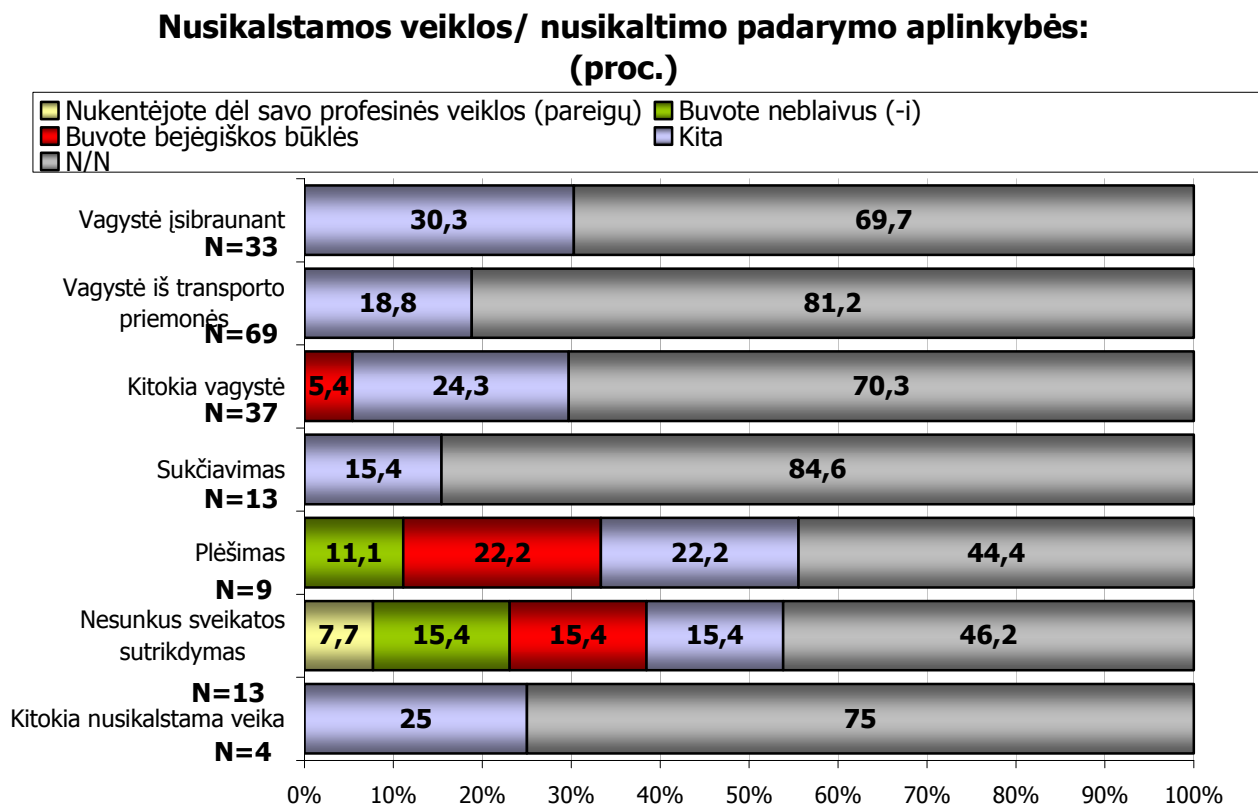
Jūs patyrėte: (proc.)

Pav.5.

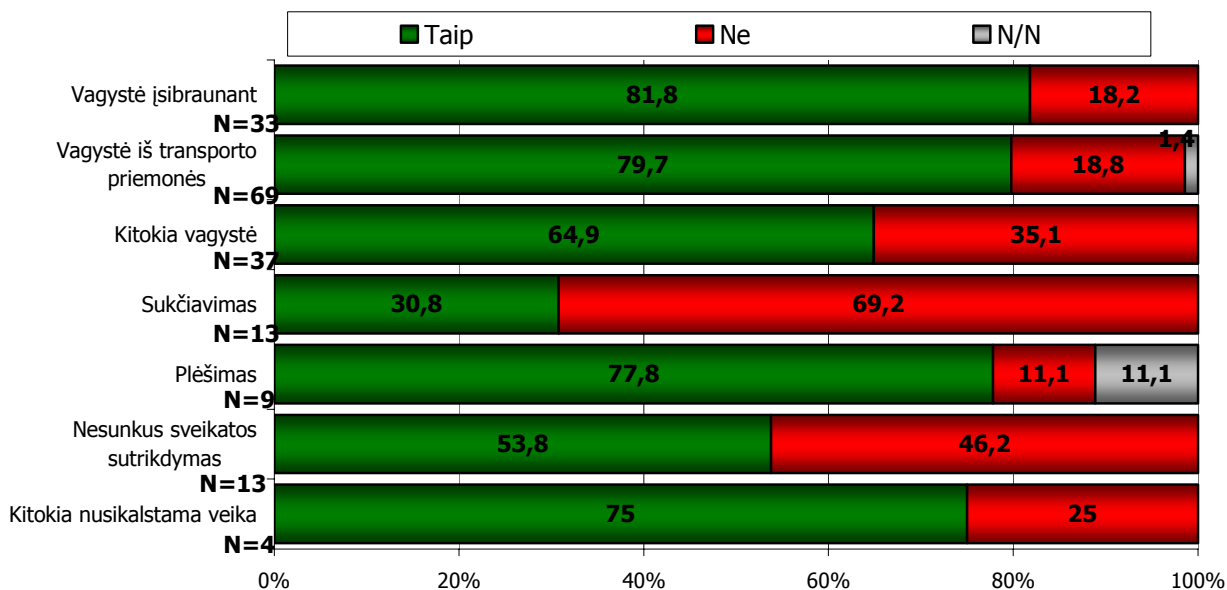

Pav.6.

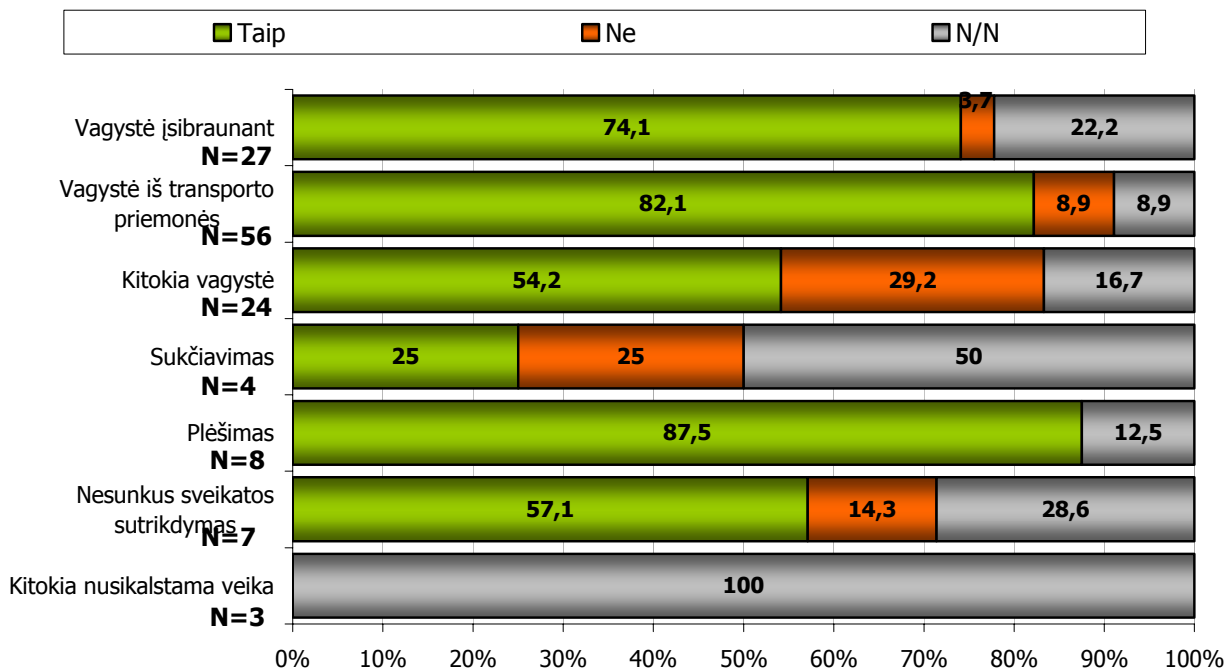
Pav.7.

**Ar pranešėte teisėsaugos institucijoms apie šį incidentą?
(proc.)**

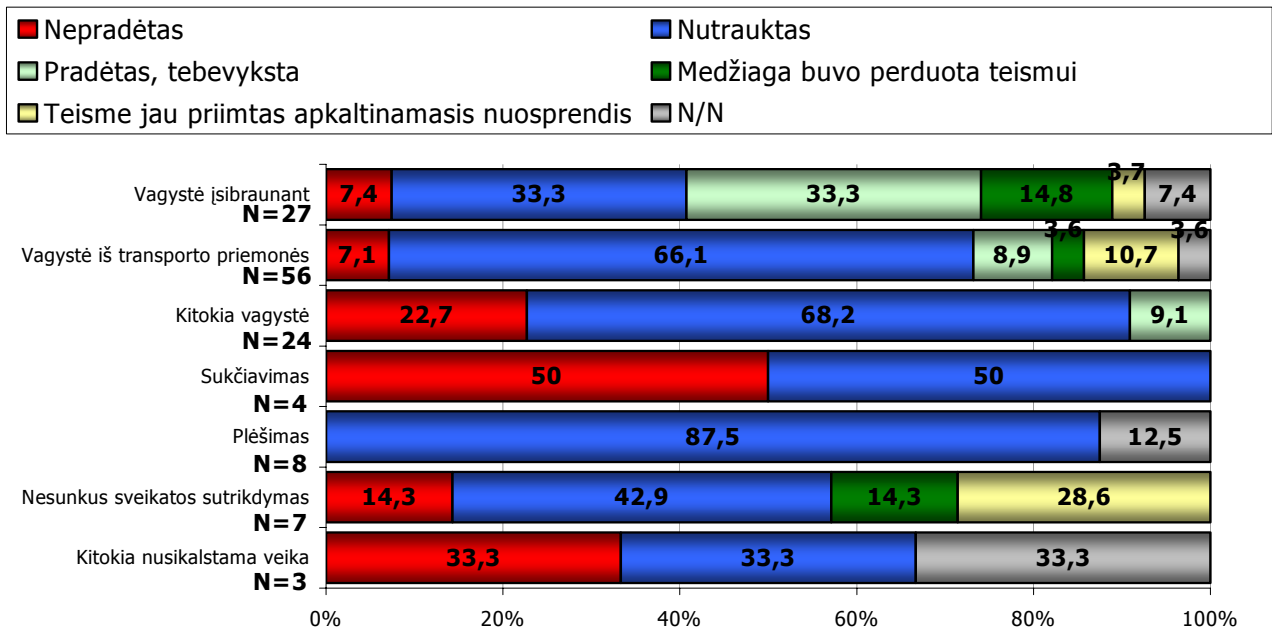
Pav.8

**Ar gavote nutarimą Jus pripažinti nukentėjusiuoju?
(proc.)**

Pav.9.

Ikiteisminis tyrimas dėl nusikalstamos veiklos, nuo kurios Jūs nukentėjote: (proc.)

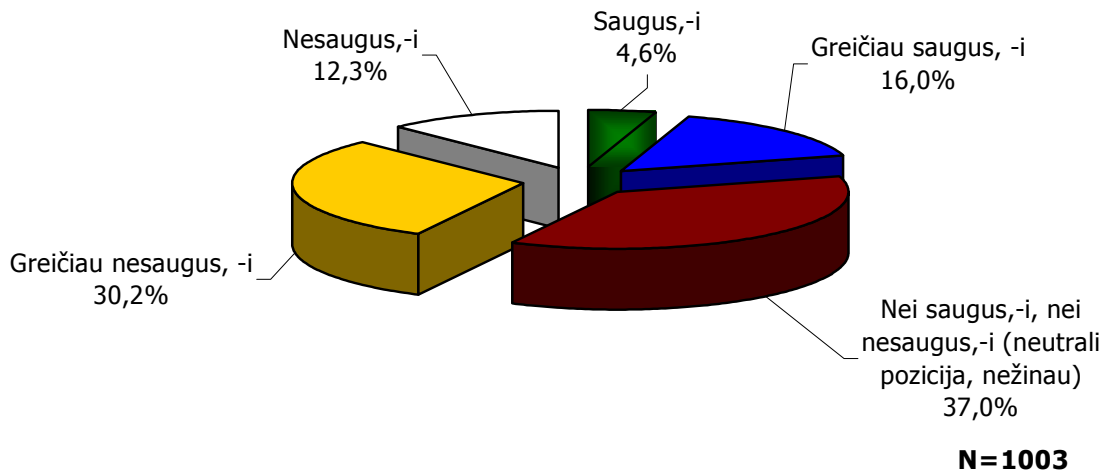
Nuostatos dėl saugumo/ nesaugumo jausmo ir jas įtakojoantys faktoriai

43 proc. apklaustųjų jaučiasi greičiau nesaugūs/ nesaugūs nuo nusikalstamų veikų, 37 proc. pasirinko neutralią poziciją – nei saugus, nei nesaugus (lentelė 10, pav.10). Greičiau nesaugūs/ nesaugūs dažniau jaučiasi vyresnio amžiaus (nuo 56 m.) tyrimo dalyviai, smulkūs verslininkai, ūkininkai, pensininkai, nepilnoje šeimoje (išsiskyrę, našliai) gyvenantys respondentai. Ženkliai dažniau nesaugūs jaučiasi tyrimo dalyviai, 2004 metais nukentėję nuo nusikalstamos veikos.

Pav.10.

Saugumo ar nesaugumo jausmą šalies gyventojams formuoja žiniasklaidos pranešimai (46

Ar Jūs jaučiatės saugus Lietuvoje nuo nusikalstamų veikų? (proc.)

proc.) ir draugų, pažįstamų, giminaičių patirtis (39 proc.); trečioje vietoje yra teisėsaugos darbas (35 proc.), ketvirtoje – asmeninė patirtis (28 proc.) (lentelė 11, pav.11).

Žiniasklaidos pranešimus, kaip įtakojantį faktorių, dažniau nurodė vyriausieji tyrimo dalyviai, jaunesni dažniau įvardino draugų, pažįstamų, giminaičių patirtį.

Pav.11.

Kas labiausiai įtakoja Jūsų saugumo/ nesaugumo jausmą? (proc.)

